

TÂM HUYẾT CỦA TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG VỚI SỰ NGHIỆP XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN NỀN VĂN HÓA VIỆT NAM

★ PGS, TS PHẠM MINH TUẤN

Phó Tổng Biên tập Tạp chí Cộng sản,

Chủ tịch Hội Xuất bản Việt Nam

● **Tóm tắt:** Cuốn sách “Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc” tuyển chọn 92 bài viết, bài phát biểu, bài nói, lược ghi, trả lời phỏng vấn, thư... của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam trong khoảng thời gian gần 60 năm, trên nhiều cương vị, qua các thời kỳ.

Nội dung cuốn sách thể hiện sự quan tâm sâu sắc của đồng chí Tổng Bí thư đối với sự nghiệp xây dựng, giữ gìn và phát triển nền văn hóa Việt Nam với các yếu tố truyền thống và hiện đại, bản sắc và hội nhập, tạo nguồn lực nội sinh và huy động sức mạnh của văn hóa, con người Việt Nam trong công cuộc xây dựng, phát triển đất nước phồn vinh, thịnh vượng. Trí tuệ, tình yêu của Tổng Bí thư dành cho văn hóa thấm đẫm trong từng chỉ đạo, bài viết, câu nói, thể hiện vai trò dẫn dắt, động lực cho sự phát triển đất nước của văn hóa, cũng như ý nghĩa của việc giữ gìn những giá trị của văn hóa dân tộc.

● **Từ khóa:** Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng; “Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”.

1. Mở đầu

Với sự phối hợp chặt chẽ giữa Ban Tuyên giáo Trung ương, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật trong việc tuyển chọn, biên tập, xuất bản, cuốn sách *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* ra mắt bạn đọc đúng dịp kỷ niệm 76 năm Ngày Chủ tịch Hồ Chí

Minh ra *Lời kêu gọi Thi đua ái quốc* (11/6/1948 - 11/6/2024) và 99 năm Ngày Báo chí cách mạng Việt Nam (21/6/1925 - 21/6/2024), có ý nghĩa vô cùng quan trọng, nhằm đáp ứng yêu cầu của thực tiễn: Không chỉ hệ thống hóa sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng, của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân

tộc, mà còn tổng kết kinh nghiệm, định hướng nhiệm vụ cho sự phát triển văn hóa Việt Nam trong thời kỳ mới. Qua đó cho thấy, cùng với sự am hiểu sâu sắc, toàn diện về vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng của văn hóa và truyền thống lịch sử dân tộc, với tầm nhìn chiến lược, tư duy văn hóa nhạy bén, Đồng chí Tổng Bí thư còn là một con người văn hóa, đồng thời là chiến sĩ trên mặt trận văn hóa của Đảng.

Với dung lượng gần 927 trang, được chia làm 3 phần, cùng hơn 100 bức ảnh tư liệu quý, cuốn sách là một công trình giàu tính khoa học lý luận chính trị, thực tiễn và nhân văn, với những bài viết, bài phát biểu tâm huyết, có nội dung toàn diện, sâu sắc, đề cập vấn đề bản chất và đặc trưng văn hóa Việt Nam dưới góc nhìn thực tiễn, phù hợp với bối cảnh đất nước, xu thế phát triển của thời đại.

Đề cập những vấn đề trọng đại, mang tầm cao lý luận của Đảng và đất nước, bằng lập luận chắc chắn và đầy sức thuyết phục, với những dẫn chứng rất phong phú và sinh động, cuốn sách thể hiện tư tưởng, quan điểm sâu sắc về bản chất, giá trị cốt lõi của văn hóa, các lĩnh vực văn hóa cũng như quá trình xây dựng, phát triển của từng cơ quan văn hóa cụ thể, và đặc biệt là mối quan hệ biện chứng, gắn kết giữa lý luận và thực tiễn trong sự nghiệp văn hóa do Đảng lãnh đạo.

Về nội dung, giá trị của cuốn sách, đồng chí Nguyễn Trọng Nghĩa, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương khẳng định: Trong cuốn sách, “Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã có những phân

tích, kiến giải và chỉ đạo quan trọng về đặc trưng, bản chất, vị trí, vai trò, mục tiêu, phương hướng, nhiệm vụ, giải pháp xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Những tư tưởng, quan điểm chỉ đạo của Tổng Bí thư trong cuốn sách được đúc kết từ thực tiễn vô cùng phong phú, khẳng định sự chỉ đạo sâu sát, quyết liệt, toàn diện, đầy sức thuyết phục của Tổng Bí thư, góp phần làm sáng tỏ tư duy lý luận của Đảng ta về văn hóa”⁽¹⁾.

2. Văn hóa là hồn cốt của dân tộc, văn hóa

thực sự là “nền tảng tinh thần”, là “động lực phát triển” và “soi đường cho quốc dân đi”

Cuốn sách khái quát nền văn hóa Việt Nam với những giá trị độc đáo, phong phú, thống nhất trong đa dạng, dựa trên các giá trị tiến bộ và nhân văn được hình thành cùng lịch sử hàng nghìn năm dựng nước và

giữ nước, lao động sáng tạo và đấu tranh kiên cường, đồng thời tiếp thu những thành tựu của văn hóa nhân loại, sự kết hợp giao thoa văn hóa của cộng đồng các dân tộc, vùng, miền, địa phương của Việt Nam. Văn hóa làm nên phẩm giá, linh hồn, cốt cách của dân tộc, với những giá trị, phẩm chất cao đẹp: lòng yêu nước nồng nàn, ý chí tự lực, tự cường dân tộc, tinh thần đoàn kết, ý thức cộng đồng gắn kết cá nhân - gia đình - làng xã - Tổ quốc, lòng nhân ái, khoan dung, độ lượng, trọng nghĩa tình, đạo lý, đức tính cần cù, sáng tạo trong lao động, sự tinh tế trong ứng xử, tính giản dị trong lối sống... Văn hóa có sức mạnh to lớn, hiện hữu trong lịch sử hào hùng của dân tộc, đồng hành cùng nhân dân ta trong

công cuộc chống giặc ngoại xâm, đứng vững trước mọi âm mưu đồng hóa về văn hóa, bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, biên cương của Tổ quốc, gìn giữ và vun đắp nên nền văn hóa độc đáo, mang đậm bản sắc dân tộc.

Kế thừa, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hóa nhân loại, ngay từ khi ra đời và trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng Cộng sản Việt Nam và Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn xác định văn hóa là một trong ba mặt trận quan trọng của cách mạng nước ta, cùng với chính trị và kinh tế. Văn hóa được hình thành và phát triển dựa trên những cơ sở hạ tầng của xã hội. Song, đến lượt mình, văn hóa là động lực của sự phát triển xã hội, phát triển kinh tế; văn hóa “soi đường cho quốc dân đi”. *Đề cương Văn hóa Việt Nam năm 1943* của Đảng xác định xây dựng nền văn hóa Việt Nam (bao gồm cả tư tưởng, học thuật, nghệ thuật) do cách mạng dân chủ giải phóng thắng lợi mà được “cởi mở xiềng xích” và sẽ đuổi kịp văn hóa tân dân chủ thế giới.

Đảng ta đặc biệt coi trọng phát triển văn hóa, thể hiện qua quan điểm của các kỳ đại hội, các chỉ thị, nghị quyết của Ban Chấp hành Trung ương Đảng. Nhờ đó, trong dòng chảy văn hóa Việt Nam, dưới sự lãnh đạo của Đảng, đặc biệt là sau gần 40 năm đổi mới, việc xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đã đạt được những thành tựu quan trọng, góp phần xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam XHCN, nâng cao tiềm lực, vị thế, uy tín của đất nước.

Tuy nhiên, việc thực hiện nhiệm vụ xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam cũng còn không ít bất cập, hạn chế, yếu kém, tác động tiêu cực đến phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng con người và môi trường văn hóa. Đặc biệt, trong bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và xu thế toàn cầu hóa, đặt ra nhiều thách thức với việc giữ gìn, phát huy các giá trị của văn hóa

truyền thống. Do đó, trong những năm qua, sự quan tâm lãnh đạo công tác văn hóa của Đảng ta ngày càng toàn diện và sâu sắc hơn, văn hóa được xác định là một trong những vấn đề trọng tâm, đột phá chiến lược để văn hóa ngang hàng với chính trị, kinh tế, phát huy giá trị của văn hóa và sức mạnh của con người Việt Nam để khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, văn minh, hạnh phúc, xây dựng quốc gia văn hiến, anh hùng.

Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc (tháng 11-2021), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đặc biệt nhấn mạnh yêu cầu phải tiếp tục xây dựng, giữ gìn và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, bởi “Văn hóa là hồn cốt của Dân tộc, nói lên bản sắc của Dân tộc”⁽²⁾; “Văn hóa còn thì Dân tộc còn”⁽³⁾; phải coi văn hóa thực sự là “nền tảng tinh thần”, là “động lực phát triển” và “soi đường cho quốc dân đi”...

Nội dung cuốn sách khắc họa sâu sắc, sinh động một nhân cách văn hóa cao đẹp, giản dị, gần gũi của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Đây là cuốn “cẩm nang” quý về văn hóa của đội ngũ cán bộ, đảng viên và nhân dân ta trong sự nghiệp xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”⁽⁴⁾.

Tình yêu của Tổng Bí thư dành cho văn hóa thấm đẫm trong từng chỉ đạo, bài viết, câu nói, thể hiện vai trò dẫn dắt, động lực cho sự phát triển văn hóa của đất nước, cũng như ý nghĩa của việc giữ gìn những giá trị của văn hóa dân tộc. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn khuyến khích và tạo điều kiện cho các hoạt động văn hóa, nghệ thuật, truyền cảm hứng, tiếp động lực và khát vọng chấn hưng nền văn hóa. Đồng chí nhiều lần nhấn mạnh vai trò của văn hóa trong sự phát triển bền vững đất nước. Tổng Bí thư cũng đề cao giá trị của nền văn hóa Việt Nam, khẳng định rằng bảo vệ văn hóa truyền thống là bảo vệ nền tảng tinh thần và bản sắc dân tộc.

Những quan điểm kết tinh từ tâm vóc trí tuệ của Tổng Bí thư và của Đảng ta đã từng bước đưa văn hóa trở thành “sức mạnh mềm”, là nền tảng để phát triển đất nước, văn hóa được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội.

3. Tư tưởng nhất quán đối với nhiệm vụ xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Trong phần thứ nhất của cuốn sách - *Văn hóa là hồn cốt của Dân tộc*, với 19 bài phát biểu, bài viết của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc triển khai Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng; Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương, Hội nghị công tác tư tưởng - văn hóa toàn quốc, Hội nghị Tuyên giáo toàn quốc..., một trong những quan điểm quan trọng được Đồng chí đặc biệt nhấn mạnh và đề cập xuyên suốt là “về một nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc bao gồm trong nó các mối quan hệ biện chứng giữa truyền thống và hiện đại; kế thừa và phát triển; dân tộc và quốc tế, trên cơ sở chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh”⁽⁵⁾.

Tính chất tiên tiến gắn kết với bản sắc dân tộc là đặc trưng bản chất của nền văn hóa Việt Nam.

Nội dung tiên tiến của nền văn hóa trước hết là yêu nước và tiến bộ. Yêu nước chính là yêu làng quê, yêu phố phường, yêu vùng đất, vùng biển, vùng trời Tổ quốc; là yêu thương, gắn bó máu thịt với đồng bào, đồng chí; là quyết tâm bảo vệ toàn vẹn độc lập, chủ quyền đất nước, quyền tự do, dân chủ và công cuộc lao động hòa bình của nhân dân; là nỗ lực lao động, phấn đấu

vươn lên đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, mọi người dân đều được ấm no, hạnh phúc... Tiến bộ bao gồm tiến bộ của dân tộc và thời đại, là sự kết tinh những giá trị cao quý: lao động, lễ phải, tình thương, cái đẹp; phù hợp với xu thế, với quy luật phát triển của lịch sử...

Nội dung yêu nước và tiến bộ bao gồm cả hệ tư tưởng của giai cấp công nhân và cốt lõi là lý tưởng độc lập dân tộc và CNXH, thấm nhuần sâu sắc chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, nhằm đạt đến mục tiêu nhân văn cao cả là tất cả vì con người, vì hạnh phúc và sự phát triển toàn diện của con người trong

mối quan hệ hài hòa giữa cá nhân và cộng đồng, xã hội và tự nhiên.

Nói văn hóa là nói con người. Nói con người trước hết là nói tư tưởng, đạo đức, lối sống. Trong xã hội có giai cấp, những chuẩn mực tư tưởng, đạo đức, lối sống của giai cấp thống trị giữ địa vị chi

phối, thống trị tư tưởng, đạo đức, lối sống của xã hội. Hệ tư tưởng giai cấp công nhân, chủ nghĩa Mác - Lênin là nền tảng, đóng vai trò chủ đạo nội dung văn hóa mà nhân dân ta phấn đấu xây dựng trong các giai đoạn cách mạng. Với những chiến công oanh liệt chống ngoại xâm, những thành quả tốt đẹp trong sự nghiệp xây dựng xã hội mới, cuộc sống mới của nhân dân ta, nền văn hóa đã chứng tỏ sức mạnh lớn lao của nó.

Tính chất tiên tiến của nền văn hóa thể hiện không những ở nội dung tư tưởng mà cả trong hình thức biểu hiện, trong các phương tiện chuyển tải nội dung. Đó là: Cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại trong đời sống văn hóa, sinh hoạt văn hóa, trong các ngành thông tin, nghệ thuật,

diện ảnh, sân khấu, âm nhạc...; các phương pháp, phong cách sáng tác và biểu diễn cách tân lành mạnh; việc kế thừa, đổi mới và nâng cao các loại hình nghệ thuật truyền thống, sinh hoạt văn hóa truyền thống...

Tính chất tiên tiến không tách rời, mà luôn luôn gắn bó hữu cơ với bản sắc dân tộc. Yêu nước và tiến bộ, lý tưởng độc lập dân tộc và CNXH thực sự đã chứa đựng trong lòng nó nội dung cốt yếu nhất những giá trị bản sắc dân tộc. Nói dân tộc trước hết là nói văn hóa; văn hóa gắn với một dân tộc, có gốc rễ từ dân tộc, mang tâm hồn dân tộc và là diện mạo của dân tộc. Biểu hiện tập trung diện mạo dân tộc lại chính là bản sắc dân tộc. Cho nên, lẽ tự nhiên văn hóa mang bản sắc dân tộc. Hay nói cách khác, bản sắc dân tộc thể hiện ở nền văn hóa dân tộc. Bản sắc dân tộc bao gồm những giá trị bền vững, những tinh hoa của cộng

đồng các dân tộc Việt Nam được vun đắp qua lịch sử hàng nghìn năm đấu tranh dựng nước và giữ nước. Bản sắc dân tộc còn đậm nét cả trong các hình thức biểu hiện mang tính dân tộc độc đáo. Bảo vệ bản sắc dân tộc không có nghĩa là đóng cửa, tự cô lập; trái lại, phải gắn kết với mở rộng giao lưu quốc tế, tiếp thu có chọn lọc những cái hay, cái tiến bộ trong văn hóa các dân tộc khác; chống tất cả những gì là lạc hậu, lỗi thời trong phong tục, tập quán, lễ thói cũ⁽⁶⁾.

Khi đề cập đến nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh: "...Bản sắc dân tộc của văn hóa Việt Nam bao gồm những giá trị bền vững, những tinh hoa được vun đắp nên qua hàng nghìn năm đấu tranh dựng nước và giữ nước"⁽⁷⁾.

Đặc biệt, nền văn hóa mà chúng ta xây dựng có nội dung cốt lõi là độc lập dân tộc và CNXH;

Bản sắc dân tộc của nền văn hóa Việt Nam

Lòng yêu nước nồng nàn

Lòng tự tôn, tự cường dân tộc

Tinh thần cộng đồng gắn kết hài hòa giữa cá nhân - gia đình - làng xã - Tổ quốc

Lòng nhân ái bao dung, trọng nghĩa tình, đạo lý

Đức tính cần cù, sáng tạo trong lao động

Đức hy sinh cao thượng tất cả vì độc lập dân tộc, vì hạnh phúc của Nhân dân

Sự ứng xử văn minh, lịch sự, tính giản dị và trong sạch trong lối sống

Nguồn: Nguyễn Phú Trọng: *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2024, tr.60.

chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh giữ vai trò chủ đạo trong đời sống tinh thần của xã hội; kế thừa những truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc, đồng thời tiếp thu có chọn lọc những thành tựu, tinh hoa văn hóa của thế giới, phấn đấu xây dựng một xã hội văn minh, lành mạnh vì lợi ích chân chính và phẩm giá con người, với trình độ tri thức, đạo đức, thể lực, lối sống và thẩm mỹ ngày càng cao. Trong bài viết: *Quyết tâm chấn hưng và xây dựng thành công một nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, mục tiêu chung của xây dựng và phát triển nền văn hóa được Đồng chí Tổng Bí thư chỉ rõ: “Xây dựng nền văn hóa Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, tính nhân văn, dân chủ và khoa học, làm cho văn hóa phải thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng, bảo đảm sự phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”⁽⁸⁾.

Trọng tâm xây dựng và phát triển văn hóa là xây dựng con người có nhân cách và xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh; chú trọng mối quan hệ giữa văn hóa và chính trị, văn hóa và kinh tế; xây dựng văn hóa trong Đảng và trong hệ thống chính trị; xây dựng văn hóa công chức, văn hóa công vụ, đặc biệt là đạo đức công vụ, chú trọng sự nêu gương của cán bộ, đảng viên. Nhấn mạnh vai trò của văn hóa, văn nghệ trong giáo dục, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, nhân cách con người, Đồng chí khẳng định: “Văn hóa đóng vai trò quan trọng trong việc giáo dục, bồi dưỡng phẩm chất, đạo đức, nhân cách con người, nâng cao bản lĩnh và ý thức dân tộc, giữ gìn bản sắc dân tộc, làm cho phát triển kinh tế thị trường mà không băng hoại giá trị đạo đức xã hội, “hội nhập mà không hòa tan”⁽⁹⁾.

Đảng ta cũng xác định, chủ thể xây dựng và phát triển văn hóa là Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân là chủ thể sáng tạo; đội ngũ trí thức, văn nghệ sĩ đóng vai trò quan trọng; nhấn mạnh đến phát huy tối đa các nguồn lực từ Nhà nước và xã hội, từ trong nước và nước ngoài để phát triển văn hóa. Quan điểm này cho thấy nhận thức sâu sắc, hoàn thiện và toàn diện của Đảng ta về xây dựng và phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới, tạo tiền đề rất cơ bản để chúng ta quán triệt và tổ chức thực hiện trong thực tế.

Với ý nghĩa đó, tại Lễ ra mắt cuốn sách, đồng chí Nguyễn Văn Hùng, Ủy viên Trung ương Đảng, Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch khẳng định, cuốn sách *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* có giá trị to lớn, bởi đây không chỉ là sản phẩm trí tuệ, tâm huyết của riêng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, mà còn là một công trình khoa học có tính chất hệ thống, tập hợp những tư tưởng, quan điểm chỉ đạo, những phát biểu, bài viết của người đứng đầu Đảng ta về bản chất, đặc trưng của văn hóa Việt Nam, về vai trò, sứ mệnh của văn hóa như nguồn lực nội sinh cho phát triển - sự gắn kết của văn hóa với kinh tế, chính trị, xã hội; về giữ gìn giá trị văn hóa truyền thống và cách mạng, về phát triển văn hóa trong thời kỳ mới; ý nghĩa trung tâm của con người là chủ thể sáng tạo, đội ngũ văn nghệ sĩ giữ vai trò quan trọng của phát triển văn hóa; gắn với xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị gia đình và chuẩn mực con người Việt Nam; góp phần quan trọng làm giàu thêm những vấn đề lý luận và thực tiễn về xây dựng, phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc⁽¹⁰⁾.

Bên cạnh đó, để làm rõ nội hàm nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh việc học tập và

Hệ giá trị quốc gia

- Hòa bình, thống nhất, độc lập, dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, hạnh phúc

Hệ giá trị văn hóa

- Dân tộc, dân chủ, nhân văn, khoa học

Hệ giá trị gia đình

- Ấm no, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh

Chuẩn mực con người Việt Nam thời kỳ mới

- Yêu nước, đoàn kết, tự cường, nghĩa tình, trung thực, trách nhiệm, kỷ cương, sáng tạo...

làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là một nhu cầu văn hóa tinh thần bền bỉ, là nét đẹp của giá trị và lối sống văn hóa của toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta. Theo Tổng Bí thư, cái gì trở thành văn hóa, cái đó trở nên sâu sắc, lắng đọng, bền vững và có sức truyền cảm mạnh mẽ. Nhận thức đúng, hành động sáng tạo, văn hóa Hồ Chí Minh sẽ truyền dẫn nguồn xung lực quan trọng để chúng ta xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị con người Việt Nam trong thời đại Hồ Chí Minh, tạo động lực cho chúng ta tiếp tục đẩy mạnh công cuộc đổi mới sáng tạo; chủ động, tích cực hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng; nắm bắt thời cơ, vận hội mới, vượt qua mọi thách thức, nguy cơ để xây dựng đất nước phát triển nhanh và bền vững hơn⁽¹¹⁾.

Theo đó, Tổng Bí thư yêu cầu khẩn trương xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị gia đình và chuẩn mực con người Việt Nam thời kỳ mới trên cơ sở những chỉ dẫn cụ thể về nội dung, gọi mở các thành tố trong từng hệ giá trị, coi đây là phương cách quan trọng để định hướng, thống nhất ý chí và tình cảm chung của toàn Đảng, toàn dân, thể hiện khát vọng chung của dân tộc để tạo nên những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử. Đặc biệt, giúp chúng ta củng cố vững chắc trận địa tư tưởng, chấn hưng văn hóa, góp phần quan trọng trong việc xây dựng sức mạnh mềm, sức mạnh nội sinh phát triển

đất nước. Đồng chí có những gọi mở rất quan trọng về các thành tố trong từng hệ giá trị⁽¹²⁾.

Đây không chỉ là những giá trị tốt đẹp, tiêu biểu, cốt lõi, được kế thừa và phát triển từ truyền thống dân tộc, trên nền tảng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh cũng như qua các kỳ Đại hội của Đảng, mà còn là sản phẩm của cuộc đấu tranh dựng nước và giữ nước, là kết tinh những giá trị tốt đẹp nhất, lâu bền nhất của dân tộc, và chính nó đã hun đúc nên tâm hồn, khí phách, bản lĩnh Việt Nam, góp phần làm rạng rỡ lịch sử vẻ vang của dân tộc. Đặc trưng của nền văn hóa mới mà chúng ta cần xây dựng là nền văn hóa dân tộc, hiện đại và nhân văn.

Qua đó, có thể nói, nhận định *văn hóa là hồn cốt của dân tộc* là hoàn toàn đúng đắn, bởi đó không chỉ là kết quả của việc kế thừa lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm qua các kỳ Đại hội của Đảng, mà đặc biệt và quan trọng hơn cả, đó còn là sự đúc kết những giá trị tốt đẹp, tiêu biểu, cốt lõi, được kế thừa và phát triển từ truyền thống dân tộc hàng nghìn năm văn hiến: “Đem đại nghĩa để thắng hung tàn, Lấy chí nhân để thay cường bạo”, “Vốn xung nền văn hiến đã lâu”...

Trải qua các thời kỳ, trên nhiều cương vị khác nhau, với kinh nghiệm thực tiễn hoạt động sôi nổi, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng không chỉ khẳng định quan điểm, đường lối nhất quán của Đảng về văn hóa, mà còn phân tích một cách chi

tiết, đầy đủ thành tựu, hạn chế, nguyên nhân, mục tiêu, nhiệm vụ, những yếu tố tác động và định hướng giải pháp cần thực hiện để tiếp tục kế thừa và phát triển nền văn hóa Việt Nam.

4. Những thành tựu và hạn chế trên lĩnh vực xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam

Cuốn sách khái quát 9 thành tựu cơ bản trong xây dựng và phát triển văn hóa, đó là:

1. Nhận thức về văn hóa ngày càng toàn diện và sâu sắc hơn trên các lĩnh vực.

2. Các loại hình, các sản phẩm văn hóa ngày càng đa dạng, phong phú, đáp ứng yêu cầu mới, nhiều mặt của xã hội.

3. Nhiều giá trị văn hóa truyền thống và di sản văn hóa của dân tộc được kế thừa, bảo tồn và phát triển.

4. Văn hóa trong chính trị và trong kinh tế bước đầu được coi trọng và phát huy hiệu quả tích cực.

5. Công nghiệp văn hóa và thị trường văn hóa có bước khởi sắc.

6. Hoạt động giao lưu, hợp tác và hội nhập quốc tế có bước phát triển mới.

7. Xây dựng con người Việt Nam đang từng bước trở thành trung tâm của chiến lược phát triển kinh tế - xã hội.

8. Việc đấu tranh, phê phán, đẩy lùi cái xấu, cái ác, cái lạc hậu, chống các quan điểm, hành vi sai trái gây tác hại đến văn hóa, lối sống được chú trọng.

9. Nhiều tấm gương sáng trong phong trào thi đua yêu nước, phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa" đã được biểu dương, lan tỏa vào đời sống xã hội, củng cố niềm tin của nhân dân đối với sự nghiệp xây dựng nền văn hóa nói riêng, xây dựng và phát triển đất nước nói chung.

Theo Tổng Bí thư, bên cạnh những thành tựu đã đạt được, lĩnh vực văn hóa còn không ít hạn

chế, bất cập. Trong đó, "Hạn chế, yếu kém nổi bật được nhắc lại nhiều lần lâu nay là văn hóa chưa được các cấp, các ngành nhận thức một cách sâu sắc và chưa được quan tâm một cách đầy đủ tương xứng với kinh tế và chính trị; chưa thật sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực của sự phát triển bền vững đất nước. Vai trò của văn hóa trong xây dựng con người chưa được xác định đúng tầm, còn có chiều hướng nặng về chức năng giải trí... Môi trường văn hóa vẫn bị ô nhiễm bởi các tệ nạn xã hội, tham nhũng, tiêu cực. Sự chênh lệch về hưởng thụ văn hóa giữa các vùng, miền còn lớn... Nhiều di sản văn hóa quý báu của dân tộc có nguy cơ bị xuống cấp, mai một, thậm chí bị tiêu vong. Công tác lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý văn hóa còn lúng túng, chậm trễ... Đầu tư cho văn hóa chưa đúng mức, còn dàn trải, hiệu quả chưa cao... Chất lượng và số lượng đội ngũ cán bộ trực tiếp làm công tác văn hóa chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển văn hóa trong thời kỳ mới...; chưa coi trọng đúng mức và có biện pháp tích cực để giữ gìn, bảo vệ và phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp, đặc sắc của dân tộc; nhiều khi bắt chước nước ngoài một cách nhố nhăng, phản cảm, không có chọn lọc"⁽¹³⁾.

5. Một số nhiệm vụ trọng tâm tiếp tục xây dựng, giữ gìn, chấn hưng và phát triển nền văn hóa của dân tộc

Cuốn sách nhấn mạnh, phát triển văn hóa là một trong những vấn đề hệ trọng, một nội dung nổi bật trong các văn kiện của Đảng, đặc biệt là Văn kiện Đại hội XIII của Đảng. Lần đầu tiên trong Văn kiện Đại hội Đảng, Đảng ta đề cập một cách toàn diện và sâu sắc đến lĩnh vực văn hóa, từ chủ đề Đại hội đến các quan điểm, mục tiêu, định hướng lớn, nhiệm vụ trọng tâm, đột phá chiến lược. Cuốn sách đặt ra 6 nhiệm vụ trọng tâm cần tập trung thực hiện tốt để tiếp tục xây

dựng, giữ gìn, chấn hưng và phát triển nền văn hóa của dân tộc⁽¹⁴⁾:

Một là, khơi dậy mạnh mẽ hơn nữa tinh thần yêu nước, ý chí tự cường, tinh thần đoàn kết, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc của toàn dân tộc; phát huy cao độ những giá trị văn hóa, sức mạnh và tinh thần cống hiến của mọi người Việt Nam.

Hai là, xây dựng con người Việt Nam thời kỳ đổi mới, phát triển, hội nhập, với những giá trị chuẩn mực phù hợp, gắn với giữ gìn, phát huy giá trị gia đình Việt Nam, hệ giá trị văn hóa, giá trị của quốc gia - dân tộc; kết hợp nhuần nhuyễn những giá trị truyền thống với giá trị thời đại: Yêu nước, đoàn kết, tự cường, nghĩa tình, trung thực, trách nhiệm, kỷ cương, sáng tạo.

Ba là, phát triển toàn diện và đồng bộ các lĩnh vực văn hóa, môi trường văn hóa, đời sống văn hóa: Bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, đồng thời nâng cao chất lượng, hiệu quả sáng tạo các giá trị văn hóa mới. Xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, văn minh gắn liền với đấu tranh không khoan nhượng với cái xấu, cái ác, phi văn hóa, phản văn hóa; bảo vệ những giá trị chân - thiện - mỹ. Nâng cao đời sống văn hóa của nhân dân

Bốn là, phát huy vai trò chủ thể sáng tạo, chủ thể thụ hưởng văn hóa là nhân dân; tôn trọng và bảo vệ sự biểu đạt đa dạng của văn hóa, của người dân, các dân tộc, các vùng, miền; phát triển các phong trào văn hóa sâu rộng, thực chất; cải thiện điều kiện, nâng cao mức hưởng thụ văn hóa của nhân dân, bảo đảm sự công bằng. Đề cao, phát huy vai trò tiên phong của đội ngũ trí thức, văn nghệ sĩ, của những người làm công tác văn hóa.

Năm là, chú trọng xây dựng Đảng và hệ thống chính trị về văn hóa, về đạo đức; kiên quyết đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, để

Đảng ta và hệ thống chính trị của nước ta thật sự là đạo đức, là văn minh, tiêu biểu cho lương tri và phẩm giá con người Việt Nam...

Sáu là, xây dựng môi trường văn hóa số phù hợp với nền kinh tế số, xã hội số và công dân số, làm cho văn hóa thích nghi, điều tiết sự phát triển bền vững đất nước trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Khẩn trương phát triển các ngành công nghiệp văn hóa, xây dựng thị trường văn hóa lành mạnh.

(Còn nữa)

Ngày nhận bài: 20-7-2024; Ngày bình duyệt: 22-7-2024; Ngày duyệt đăng: 24-7-2024.

(1) *Cuốn sách tâm huyết của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, <https://tuoitre.vn/>, ngày đăng 21-6-2024.

(2), (3), (13) Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2022, tr.157, 157, 167.

(4) *Ra mắt cuốn sách của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, <https://dangcongsan.vn/>, ngày đăng 21-6-2024.

(5), (6), (7), (8), (9), (11), (12), (14) Nguyễn Phú Trọng: *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2024, tr.15, 77-79, 60, 15-16, 19, 128, 16, 44-45.

(10) *Toàn văn bài phát biểu của Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng tại Lễ ra mắt cuốn sách của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, <https://vicas.org.vn/>, ngày đăng 24-6-2024.